

ANTONÍN ZELENKA

REZIGNOVAT NA OPTIMISMUS ZNAMENÁ REZIGNOVAT NA ŽIVOT

ODKAZ NA DOKUMENT https://www.youtube.com/watch?v=b_IlzDOCDtw

Filmový dokument věnovaný příběhu Antonína Zelenky z přelomu 40. a 50. let v Československu. Vyprávění pamětníka, svědka minulosti, je specifickým školním historickým pramenem, který v tomto případě žákům zprostředkovává filmový snímek. Jeho koncepce a krátká stopáž (17 minut) je vhodná pro přímé využití ve vyučovací hodině dějepisu na základní či střední škole. Ideálně jej učitel může využít jako iniciační a motivační prvek, dokument by měl u žáků probudit zájem o nedávné události, které zásadně ovlivnily životy jejich rodičů i prarodičů. Mohou se alespoň na chvíli vcítit do pocitů a prožitků konkrétního člověka, naslouchat jeho vyprávění a přemýšlet o jeho slovech. Historii tak budou poznávat také v lidské rovině, nikoli jen prostřednictvím faktografických informací z učebnic.

Časová náročnost:

45 minut, běžná vyučovací hodina

Věk žáků:

14–19 let (9. třída ZŠ, I.–IV. ročník SŠ, kvarta–oktáva osmiletých gymnázií)

Životopisný medailon pamětníka

Antonín Zelenka se narodil 13. ledna 1927 ve Vladislavi u Třebíče. Rodiče vlastnili malé hospodářství, otec provozoval povoznictví a pracoval s koňmi v lese. Během druhé světové války studoval Antonín Zelenka gymnázium v Plzni, kde bydlel u strýce, otcova bratra. Koncem války byl okupačními úřady nasazen na plzeňské letiště k hasičské jednotce, kde zažil bombardování Plzně. V říjnu 1945 nastoupil do Vojenské letecké akademie Hradec Králové, kterou úspěšně absolvoval v červnu 1948 v hodnosti poručíka. V říjnu 1948 byl pro politickou nespolehlivost propuštěn z armády a v dubnu 1949 zatčen. Byl vyslýchán a bit agenty Obranného bezpečnostního zpravodajství v Brně. V červnu 1949 byl odsouzen za spolčování proti republice. V letech 1949 až 1954 byl vězněn v pracovních táborech v Jáchymově a v Kladně. Na jaře 1954 byl na základě amnestie propuštěn. Od roku 1954 až do penze pracoval ve Stavebním podniku v Opavě. Po roce 1989 byl rehabilitován a povýšen do hodnosti plukovníka ve výslužbě. Celý život se věnuje hudbě.

Zdroj: <http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/2507>

ANTONÍN ZELENKA

REZIGNOVAT NA OPTIMISMUS ZNAMENÁ REZIGNOVAT NA ŽIVOT

OTÁZKY A ÚKOLY PRO ŽÁKY

I. Před projekcí

Na začátku hodiny napište na tabuli 5–10 klíčových slov, které se týkají filmu, který budete promítat. V našem případě např.:

PRACOVNÍ LÁGR, LETEC, TOUHA, ÚNOR 1948, KŘÍDLA, NEBE, UDAVAČ, LETÁKY, VÁLKA, SVOBODA

Žáci se pokusí odhadnout, o čem by film mohl být, své návrhy mohou zpracovat stručně písemně, jednotlivě nebo ve skupinách. V další fázi můžeme debatovat v rámci celé třídy o tom, co nás ve filmu může čekat. Po motivaci žáků následuje projekce filmu.

II. Otázky k filmu „*Rezignovat na optimismus znamená rezignovat na život*“

1) Která událost ze života pamětníka vás zaujala? Co na filmu a vyprávění Antonína Zelenky oceňujete?

2) Jak nástup komunistů k moci zasáhl do života pamětníka? Jaké svědectví dokládá fakt, že se komunisté na převzetí moci dlouhodobě připravovali?

ANTONÍN ZELENKA

REZIGNOVAT NA OPTIMISMUS ZNAMENÁ REZIGNOVAT NA ŽIVOT

3) Na základě zjištěných faktů vypište, jaké vlastnosti a schopnosti prokázal pamětník během svého života. Které hodnoty a postoje jsou pro něj důležité?

4) Shrňte, jak významné historické události zasáhly do života pamětníka. Jak jim čelil?

5) Vyhledejte a objasněte pojmy, které se objevily ve snímku: *politruk*, *Messerschmitt*, *mukl*, *Spitfire*, *totální nasazení*, *OBZ (Obranné bezpečnostní zpravodajství)*

ANTONÍN ZELENKA

REZIGNOVAT NA OPTIMISMUS ZNAMENÁ REZIGNOVAT NA ŽIVOT

6) Jakou otázku byste pamětníkovi položili, kdybyste měli možnost se ho zeptat?

III. Aktivity po projekci filmu

A) Zasadte uvedené úryvky vzpomínek Antonína Zelenky do jeho životního příběhu. Odhadněte také přibližně rok, kdy se líčená událost odehrála.

„Nebylo tam nic. Žádné vyztužení, žádná bezpečnost, jenom holá skála. Neopracované kamenné stěny. Někde byly ty skály sbíječkami alespoň trochu upraveny, kdežto tady to bylo tak, jak to po odstřelech zůstalo.“

Událost _____, rok _____

„Dostali jsme se do strašné deprese. Věděli jsme, že s demokracií je konec, ovšem ještě jsme netušili, jaká to bude hrůza. Prožívali jsme to velmi těžce, a když potom vykopli z armády naše kamarády, pochopili jsme, že je to skutečně vážné.“

Událost _____, rok _____

„Líčili nám, jak doprovázeli bombardéry a jakým způsobem je chránili. Učili nás, jak uhnout a jak zaútočit. To všechno znali přímo z boje a my na ně hleděli s ohromným respektem. Byli jsme nevýslovně vděční za to, jaké máme učitele. Zásada třeba byla neletět v boji příliš dlouho rovně. Pořád se musí kličkovat. Zrovna tak musíte mít přehled, co se děje za vámi. Vidět za sebe... A také kamarádství,“ zdůrazňuje pamětník. „To byla další zásada.“

Událost _____, rok _____

ANTONÍN ZELENKA

REZIGNOVAT NA OPTIMISMUS ZNAMENÁ REZIGNOVAT NA ŽIVOT

„Štábní kapitán Sláma, se kterým jsem také na Špilberku byl, dostal sedmnáct roků a odseděl si deset. Také generál Janoušek, jediný československý maršál v anglickém letectvu, si odseděl dokonce dvanáct roků. Byla to hrůza, co všechno ti lidé museli vydržet. My jsme sice byli také zavřeni, ale na osvobození jsme neměli žádnou účast. Kdežto tohle byli lidé, kteří měli obrovské zásluhy. A zatímco v jiných zemích by dostávali hodnosti a politické funkce, byli by ve vládě, u nás tomu bylo naopak.“

Událost _____, rok _____

„Když člověk pro něco žije, počítá s tím, jak se jeho život bude vyvíjet, a potom dojde k takové změně, prožívá pocity, které lze jen těžko vyjádřit. Bylo to zklamání, ale i vztek. Najednou se ten vysněný obraz letce někam ztratil a já netušil, co bude dál.“

Událost _____, rok _____

Zdroj: <http://www.pametnaroda.cz/story/zelenka-antonin-1927-5127>

B) Podtrhněte v textu ty pasáže, které odpovídají životním zkušenostem Antonína Zelenky. Jaké sdělení autor předkládá čtenáři?

Uvažujte, proč se Antonín Zelenka rozhodl vyprávět svůj příběh.

Vyberte v textu odkazy na porušování lidských práv. K vybraným příkladům vyhledejte na portálu *Paměť národa* konkrétní příběhy lidí, kteří se stali obětí zvěle komunistů.

Použijte aplikaci *Místa paměti národa* a zjistěte, jaké příběhy se odehrály v okolí vašeho domova.

Stalinismus v Československu

„V roce 1948 začala jedna z nejtemnějších kapitol moderních dějin Československa. Po třech letech přípravných prací dostal se stát, který byl už jenom parodií na demokracii první republiky, definitivně do spárů komunistických mocipánů. Ti, podporováni komunisty ze Sovětského svazu, začali hovořit o boji za mír. V praxi tento boj znamenal válku proti občanům Československa, kteří byli jiní, než si komunističtí propagandisté, vrchnost a příslušníci ozbrojených složek představovali. Bezprostředně po 25. únoru 1948 začalo zatýkání, šikanování a pronásledování osob, které měly tu odvahu přemýšlet jinak. [...]“

Po únoru československý stát, reprezentovaný lidmi, nešťtíci se žádné špatnosti, pronásledoval vojáky, policisty, kněží všech církví, intelektuály, politiky jiného než komunistického smýšlení, včetně sociálních demokratů, a zcela likvidoval tradiční struktury státní, církevní i společenské. V případě sedláků se dokonce pokusil, z větší části bohužel úspěšně, zlikvidovat celou společenskou třídu. Soudnictví, kultura, sdělovací prostředky i další profesní skupiny byly řízeny dosazenými lidmi, jejichž

ANTONÍN ZELENKA

REZIGNOVAT NA OPTIMISMUS ZNAMENÁ REZIGNOVAT NA ŽIVOT

jedinou kvalifikací byla příslušnost ke zločinecké organizaci, která řídila stát. Této organizaci se podařilo, i přes odpor tisíců lidí deformovat společnost na dlouhé roky a všechny, kdo neprojevovali dostatek servility, nebo kdo se přímo nepřidali ke zlu, zabít, nebo alespoň zavřít do věznic a pracovních lágrů. V ovzduší marnosti, v šedi, ozařované pouze rudou hvězdou, se řada statečných pokusila proti zlu bojovat se zbraní v ruce. Nebyla to jenom skupina bratří Mašínů, ale desítky dalších lidí, kteří se pokusili o nemožné, porazit tisícíhlavou příšeru, krmnou každý den odsouzenci na smrt, mnohaletými tresty odnětí svobody, tříděním uranové rudy holýma rukama, střelbou na hranicích a hulákáním lůzy, požadující ještě přísnější tresty pro nevinné.

Na události let 1948 až 1956, tedy doby, které říkáme stalinismus, ale měli bychom jí říkat přesněji období, kdy Komunistická strana Československa vraždila, křivě soudila, žalářovala, mučila, vyháněla z domovů a kradla majetek občanů Československa, kdy devastovala společnost i krajinu tak, že jsme se z toho dodnes nevzpamatovali, je nutné pohlížet optikou doby, nikoliv pohledem dneška, pohledem z pohodlí demokracie a dostatku.“

Zdroj: Jiří Padevět, Facebook, veřejný profil, 21. listopad 2016